Versie 1.9, 26 september 2016

Overzicht van roze ouderschapsvormen

Gezag en juridisch ouderschap

MEER DAN GEWENST

Dit werk valt onder een Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen 4.0 Internationaal-licentie.

Inleiding en disclaimer

In dit document vind je een overzicht van de meest voorkomende (roze) ouderschaps-vormen. Het is geen volledig overzicht, aangezien de mogelijkheden voor roze ouders om kinderen te krijgen zich voortdurend ontwikkelen.

De manier waarop de gezinnen juridisch vorm krijgen is sterk afhankelijk van het wel/niet gehuwd of partner geregistreerd zijn, de nationaliteit van de betrokkenen en de volgorde der dingen. Bovendien verandert de regelgeving regelmatig. Baseer je beslissing dus nooit op dit overzicht, maar win altijd persoonlijk advies in bij ervaren en gespecialiseerde advocaten of notarissen.

Meer dan Gewenst en de makers van dit overzicht aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid voor fouten in dit overzicht of fouten in het gebruik van dit overzicht.

Bedenk dat deze uitleg niet volledig is. Je kunt er geen rechten aan ontlenen.

Ga voor de meest recente versie van dit document www.meerdangewenst.nl/roze-ouderschapsvormen

Ouderschap (de juridische term ouderschap)

Om het overzicht beter te kunnen begrijpen willen we je kort twee termen uitleggen: *ouderschap* en *gezag*.

Ouderschap duurt een leven lang; het is de juridische band tussen ouders en kinderen. Het is een familieband met invloed op de keuze van de achternaam, het erfrecht en financiële zorgverplich-ting, en de mogelijkheid tot het krijgen van gezag over een kind. Ouderschap zorgt er ook voor dat bijvoorbeeld jouw moeder de oma is van jouw kind.

Ouderschap kan op verschillende manier ontstaan

- Voor de vrouw die een kind baart: door de geboorte.
- Voor mannen die met de geboortemoeder getrouwd of partner geregistreerd zijn: van rechtswege (automatisch).
- Voor vrouwen die met de geboortemoeder getrouwd of partner geregistreerd zijn, gebruik hebben gemaakt van een anonieme donor via een Nederlandse fertiliteitskliniek *en* die bij de geboorteaangifte (niet later) een speciale verklaring van de Stichting Donor Registratie kunnen overleggen: van rechtswege (semi-automatisch). Deze verklaring krijg je alleen als je zwanger raakt via een Nederlandse fertiliteitskliniek.
- Voor vrouwen en mannen door erkenning bij de burgerlijke stand (met toestemming van de geboortemoeder).
- Door alle soorten van adoptie.

Een kind heeft maximaal twee juridische ouders. Zijn deze posities bezet dan is er dus geen ruimte meer voor een extra ouder.

Ouderschap is zo goed als onomkeerbaar. Je bent het **voor je hele leven**.

In dit document hebben we juridische ouderschap aangegeven met een blauw gevuld balkje

Gezag

Het gezag over een kind is een tijdelijke toestand. Gezag eindigt zodra het kind 18 jaar is en kan bovendien voor die tijd ook door de rechter worden gewijzigd. Het is echter niet iets waar je zelf (eenvoudig) afstand van kunt doen; die beslissingen zijn altijd aan de rechter.

Gezag is de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van een kind, een recht maar ook een plicht, meestal in combinatie met een financiële onderhoudsplicht (die duurt meestal tot 21 jaar). Degene die gezag over een kind heeft beheert ook de bezittingen van een kind en draagt tot 16 jaar de wettelijke aansprakelijkheid als een kind schade veroorzaakt.

Gezag kan op verschillende manieren ontstaan:

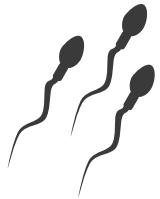
- Van rechtswege: afhankelijk van de situatie waarin het kind wordt geboren kan er een man of vrouw (echtgenoot of geregistreerd partner) naast de geboortemoeder zijn die gezag krijgt; de ongeboren vrucht/het kind mag op dat moment echter nog niet door iemand anders zijn erkend (als kind).
- Door een aantekening in het gezagsregister bij de griffie van de rechtbank op gezamenlijk verzoek.
- Door een beschikking van de rechter.

Gezag kan maar bij twee personen tegelijk berusten.

Een ouder kan ook het gezag hebben, maar dat hoeft niet. Iemand met gezag kan een ouder zijn, maar ook dat hoeft niet. De vrouw die een kind baart is normaal gesproken wel altijd een ouder met gezag.

In dit document geven we gezag aan met paars omlijnd balkje

Donoren (1/3)

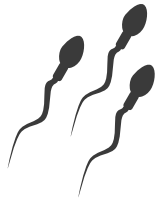
A-donoren

- Deze donoren zijn voor het kind en de moeder helemaal anoniem.
- In 2004 heeft de Nederlandse wetgever bepaald dat Nederlandse klinieken geen sperma van anonieme donoren meer mogen gebruiken voor inseminaties. De meeste kinderen van A-donoren zijn dus verwekt voor 2004. In het buitenland (o.a. België en Denemarken) werken klinieken nog wel met sperma van anonieme donoren. Er zijn ook buitenlandse spermabanken die voor thuisinseminaties sperma van anonieme donoren leveren. Voor Nederlandse klinieken is het echter verboden daar gebruik van te maken.

B-donoren

- Een donor die bij de inseminatie onbekend is voor de moeder, maar van wie de identiteit later wel wordt vrijgegeven aan het kind. Het sperma van deze donoren is uitsluitend beschikbaar via een Nederlandse kliniek.
- Sperma dat je zelf via internet uit het buitenland bestelt is nooit van een B-donor, ook niet als het wordt aangeboden als ‘sperma van een bekende donor’. Je hebt daarbij dus niet de garantie dat de gegevens later wel/nog beschikbaar zijn. Mogelijk houdt de buitenlandse spermabank een register bij, maar als de spermabank bijvoorbeeld ophoudt te bestaan, is het onzeker of het register wel blijft voortbestaan.
- Wanneer een kind nu ontstaat door inseminatie bij een Nederlandse kliniek is dit van een B-donor of een C-donor.

Donoren (2/3)

B-donoren (vervolg)

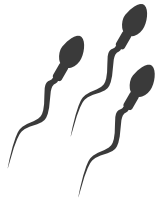
- B-donoren worden geregistreerd door de Stichting Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting*, zodat het verwekte kind later zijn/haar afkomst kan achterhalen. Het donorkind kan op 12-jarige leeftijd een aantal basisgegevens over zijn/haar donor opvragen, zoals uiterlijk, beroep, burgerlijke stand gezinssamenstelling en karaktertrekken zoals de donor die opgaf op het moment van de donatie. Die gegevens zijn dan dus minstens 12 jaar oud.
- Vanaf 16 jaar mag een kind de persoonsgegevens opvragen, zoals voor- en achternaam, geboortedatum, adres en woonplaats. Er is geen garantie dat de stichting dan over een actueel adres beschikt; je krijgt het laatst beschikbare adres. Woont de donor bijvoorbeeld inmiddels in het buitenland dan kan de stichting geen actueel adres aanleveren.
- Een B-donor kan weigeren dat zijn gegevens worden verstrekt. Het kind moet dan aangeven waarom het de gegevens wil hebben en de Stichting bepaalt welk belang het zwaarste weegt: dat van het kind of dat van de donor. Het belang van het kind staat daarbij meestal voorop.

** https://www.donorgegevens.nl*

C-donoren

- C-donoren zoek je zelf. Het is niet eenvoudig om een donor te vinden; ze worden vaak in vrienden- of familiekring gevonden. Er zijn allerlei motivaties voor mannen om donor te worden. Eén van de veel voorkomende redenen is dat de donor een ander willen helpen. Ook de wens om een (beperkte) vader rol te vervullen of de genen door te geven kan meespelen.

Donoren (3/3)

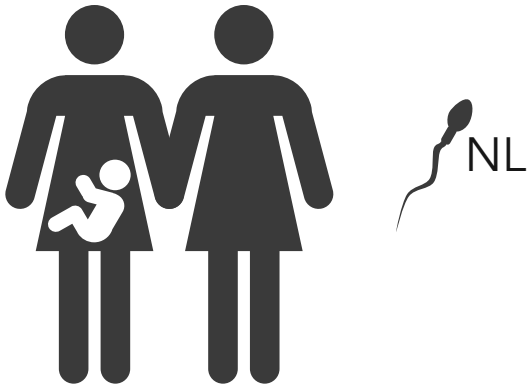

C-donoren (vervolg)

- De mate van bekendheid van de C-donor wordt door de donor en de moeder zelf bepaald. Sommige moeders maken de identiteit pas bekend als het kind wat ouder is. In de meeste gevallen is de donor al vanaf de geboorte aanwezig in het leven of wordt hij zelfs ook juridisch de vader. Of het kind de donor echt leert kennen hangt dus van de onderlinge afspraken af en van de vraag of de moeder en donor er in slagen om ook al die jaren (goed) contact te blijven houden.
- Het sperma van C-donoren wordt meestal gebruikt voor thuisinseminaties, die worden dan niet geregistreerd bij de Stichting Donorgegevens*. Zorg dus dat voldoende mensen weten wie de donor is, of neem dit op in je testament, anders heb je later onbedoeld alsnog een onbekende donor, bijvoorbeeld als je als moeder jong overlijdt.

** https://www.donorgegevens.nl*

Anonieme donor via fertilitietskliniek (NL) (B-donor)

Variant (1)
Eén moeder heeft juridisch ouderschap, twee moeders met gezag

Variant (2)
Twee moeders met juridisch ouderschap en gezag

De geboortemoeder

Is automatisch **juridisch ouder** en krijgt automatisch **gezag**

De niet-geboortemoeder*

Kan automatisch **juridisch ouder** worden 1) als de donor anoniem is en de moeder bij de geboorte-aangifte de vereiste verklaring van de stichting Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting (DKB) aan de ambtenaar van de burgerlijke stand kan overleggen. Als zij dit niet wil of kan, kan zij juridisch ouder worden via 2) erkenning of 3) adoptie**

Heeft **gezag** als zij ten tijde van de geboorte is gehuwd of partner geregistreerd met de geboortemoeder; een samenlevingscontract is geen partner-registratie***

Nota bene

* Voor zowel juridisch ouderschap als gezag van de niet-geboortemoeder geldt dat er geen erkennende vader mag zijn

** De keuze voor één van deze drie opties is onomkeerbaar! Win advies in aan een deskundig advocaat of notaris

*** Vraag voor alle andere gevallen advies aan een deskundig advocaat of notaris

**** Voor moeders met een niet-Nederlandse nationaliteit gaat bovenstaande niet (altijd) op.

Bekende of anonieme donor via fertilitietskliniek (buitenland) of via buitenlandse spermabank in combinatie met thuisinseminatie

Buiten-
land

(1)

(2)

Variant (1)
Eén moeder heeft juridisch ouder-schap, twee moeders met gezag

Variant (2)
Twee moeders met juridisch ouder-schap en gezag

De geboortemoeder

Is automatisch **juridisch ouder** en krijgt automatisch **gezag**

De niet-geboortemoeder*

Kan nooit automatisch **juridisch ouder** worden. Zij kan juridisch ouder worden via 1) erkenning of 2) adoptie**

Heeft **gezag** als zij ten tijde van de geboorte is gehuwd of partner geregistreerd met de geboortemoeder; een samenlevingscontract is geen partner-registratie***

Nota bene

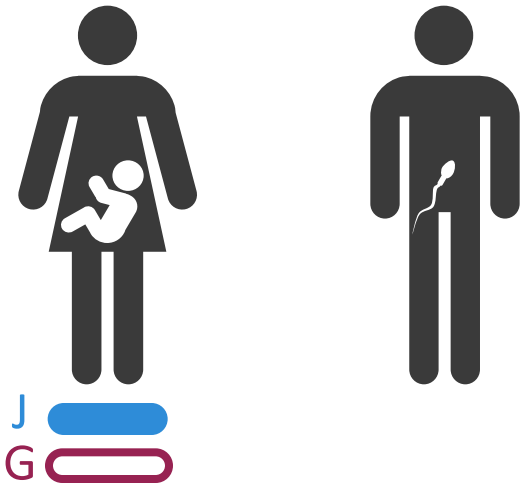
* Voor zowel juridisch ouderschap als gezag van de niet-geboortemoeder geldt dat er geen erkennende vader mag zijn

** De keuze voor één van deze twee opties is onomkeerbaar! Ook spelen hier de nationaliteit en buitenlandse wetgeving een rol. Win advies in aan een deskundig advocaat of notaris

*** Vraag voor alle andere gevallen advies aan een deskundig advocaat of notaris

**** Denk er om dat je bij het gebruik van sperma van een buitenlandse (bekende) donor te maken kunt krijgen met buitenlandse rechtsregels die heel anders kunnen zijn dan de Nederlandse regels. Vraag hier weer tijdig advies van een gespecialiseerde advocaat of notaris.

Bekende donor op afstand: 1 vrouw + 1 man

Eén moeder met juridisch ouderschap en gezag

De geboortemoeder

Is automatisch **juridisch ouder** en krijgt automatisch **gezag**

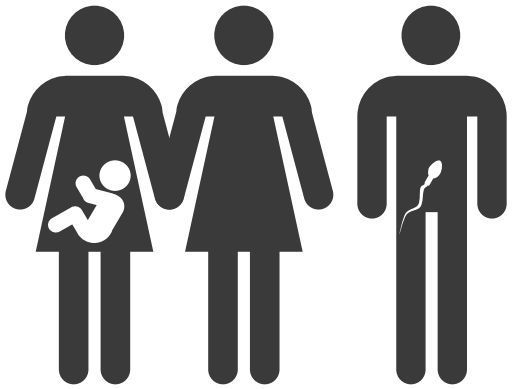
De donor*

Met de donor is afgesproken dat hij het kind **niet zal erkennen** en dat hij **geen gezag** krijgt

Nota bene

* Bedenk heel goed dat de moeder op elk moment kan besluiten om het juridisch ouderschap en/of het gezag met iemand anders dan de donor te delen.
De moeder heeft alle zeggenschap; zij kan bijv. met het kind verhuizen. Realiseer je dat ook het afdwingen van contact met het kind door de donor niet eenvoudig is.

Bekende donor op afstand: 2 vrouwen + 1 man

(1) J
G

-- of ----------

(2) J
G

Variant (1)
Eén moeder heeft juridisch ouderschap, twee moeders met gezag

Variant (2)
Twee moeders met juridisch ouderschap en gezag

De geboortemoeder

Is automatisch **juridisch ouder** en krijgt automatisch **gezag**

De niet-geboortemoeder*

Kan niet automatisch **juridisch ouder** worden. Zij kan uitsluitend juridisch ouder worden via 1) erkenning, 2) adoptie**.

Heeft **gezag** als zij ten tijde van de geboorte is gehuwd of partner geregistreerd met de geboortemoeder; een samenlevings-contract is geen partner-registratie***

De donor**

Met de donor is afgesproken dat hij het kind **niet zal erkennen** en dat hij **geen gezag** krijgt

Nota bene

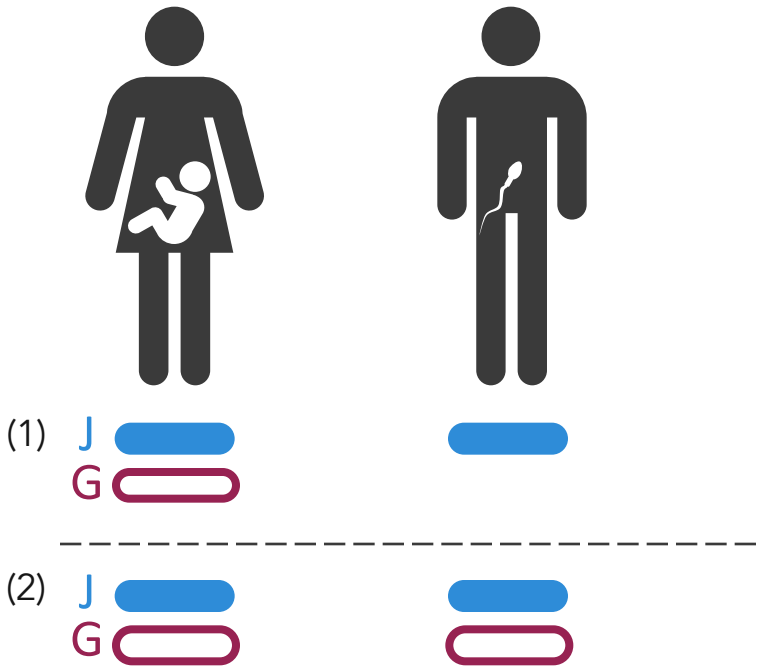
* Voor automatisch gezag van de niet-geboorrtemoeder (zie boven) geldt dat er geen erkennende vader mag zijn

** De keuze voor één van deze twee opties is onomkeerbaar! Win advies in aan een deskundig advocaat of notaris

*** Vraag voor alle andere gevallen advies aan een deskundig advocaat of notaris

**** Bedenk heel goed dat de moeder op elk moment kan besluiten om het juridisch ouderschap en/of het gezag met iemand anders dan de donor te delen. De moeder heeft alle zeggenschap; zij kan bijv. met het kind verhuizen. Realiseer je dat ook het afdwingen van contact met het kind door de donor niet eenvoudig is.

Co-ouderschap: 1 vrouw + 1 man

Variant (1)
De moeder heeft juridisch ouder-schap en gezag; de vader heeft het juridische ouderschap

Variant (2)
De moeder en de vader hebben beiden juridisch ouderschap en gezag

De geboortemoeder

Is automatisch **juridisch ouder** en krijgt automatisch **gezag**

De donerende vader*

Erkent de ongeboren vrucht of het kind met toestemming van de moeder en wordt **juridisch ouder**

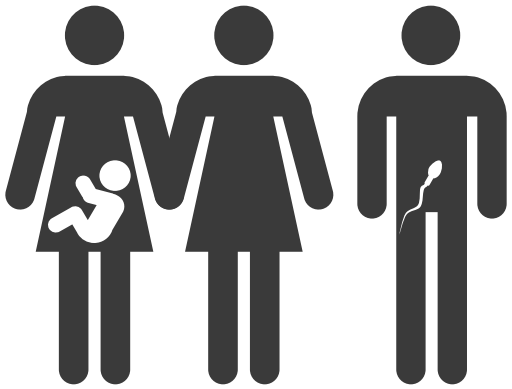
Vraagt na erkenning en na de geboorte met toestemming van en samen met de moeder **gezamenlijk gezag** aan bij de griffie van de rechtbank. Er wordt dan een aantekening gemaakt in het centraal gezagsregister (*variant 2*)**.

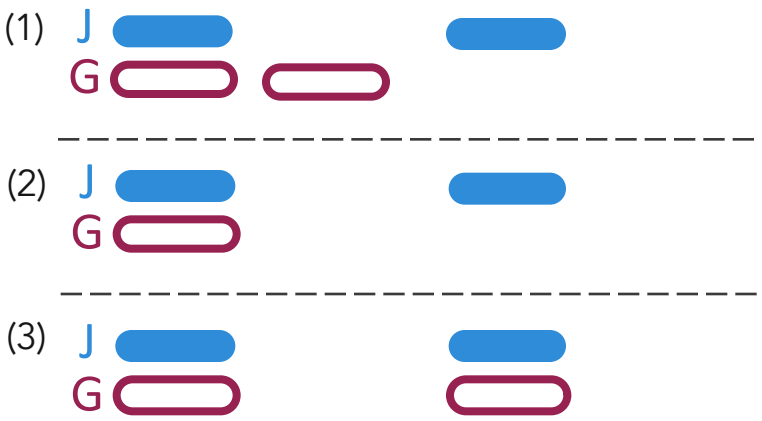
Nota bene

* Bedenk heel goed dat de moeder vóór de erkenning kan besluiten om de donor toch niet te laten erkennen of om zelfs iemand anders te laten erkennen. De donor wordt dan geen ouder.

** Realiseer je dat je zonder gezag géén zeggenschap hebt.

Co-ouderschap: 2 vrouwen + 1 man

Variant (1) Eén moeder en de vader met juridisch ouderschap; en beide moeders met gezag; *Variant (2 en 3)* Eén moeder met juridisch ouderschap en gezag; (2) vader met juridisch ouderschap of (3) met juridisch ouderschap en gezag

De geboortemoeder

Is automatisch **juridisch ouder** en krijgt automatisch **gezag**

De niet-geboortemoeder

(*variant 1*) De moeders zijn getrouwd of hebben een geregistreerd partnerschap. Hierdoor krijgt de niet-geboortemoeder bij de geboorte automatisch **gezag**, tenzij het kind is erkend door de donor (vóór de geboorte). Een huwelijk of partnerschap is niet hetzelfde is als een samenlevingscontract.

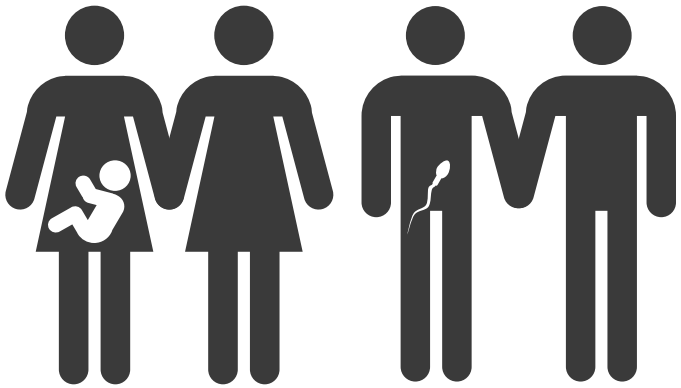
De donor

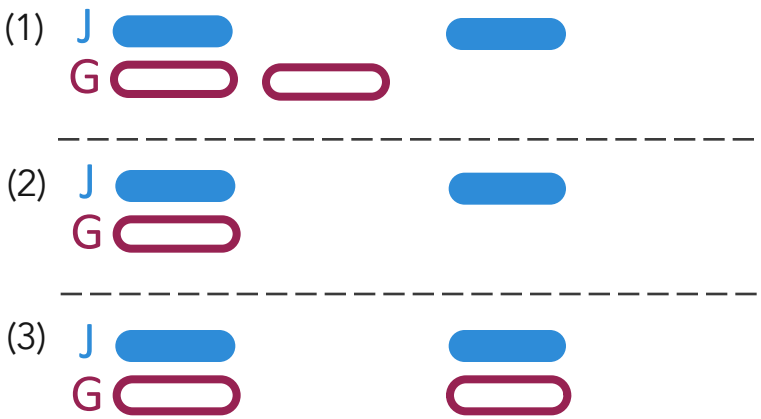
(*variant 1*) Erkent na de geboorte het kind met toestemming van de moeder en wordt **juridisch ouder**

(*variant 2*) Erkent de ongeboren vrucht met toestemming van de moeder en wordt **juridisch ouder**

(*variant 3*) Vraagt na erkenning van de ongeboren vrucht (dus vóór de geboorte) en na de geboorte met toestemming van en samen met de biologische moeder **gezamenlijk gezag** aan bij de griffie van de rechtbank. Er wordt dan een aantekening gemaakt in het centraal gezagsregister.

Co-ouderschap: 2 vrouwen + 2 mannen

Variant (1) Eén moeder en de vader met juridisch ouderschap; en beide moeders met gezag; *Variant (2 en 3)* Eén moeder met juridisch ouderschap en gezag; (2) vader met juridisch ouderschap of (3) met juridisch ouderschap en gezag

De geboortemoeder

Is automatisch **juridisch ouder** en krijgt automatisch **gezag**

De niet-geboortemoeder

(*variant 1*) De moeders zijn getrouwd of hebben een geregistreerd partnerschap. Hierdoor krijgt de niet-geboortemoeder bij de geboorte automatisch **gezag**, tenzij het kind is erkend door de donor (vóór de geboorte). Een huwelijk of partnerschap is niet hetzelfde is als een samenlevingscontract.

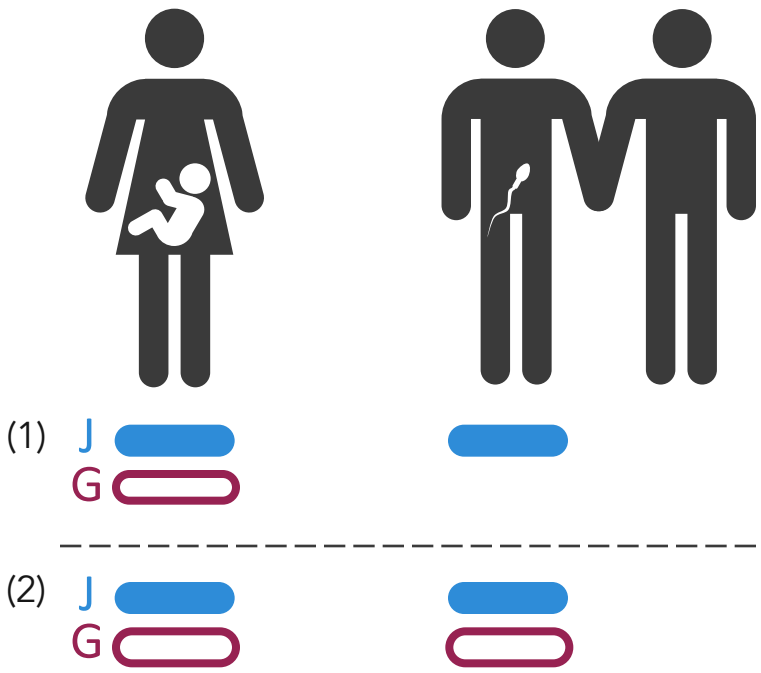
De donor

(*variant 1*) Erkent na de geboorte het kind met toestemming van de moeder en wordt **juridisch ouder**

(*variant 2*) Erkent de ongeboren vrucht met toestemming van de moeder en wordt **juridisch ouder**

(*variant 3*) Vraagt na erkenning van de ongeboren vrucht (dus vóór de geboorte) en na de geboorte met toestemming van en samen met de biologische moeder **gezamenlijk gezag** aan bij de griffie van de rechtbank. Er wordt dan een aantekening gemaakt in het centraal gezagsregister.

Co-ouderschap: 1 vrouw + 2 mannen

Variant (1)
De moeder heeft juridisch ouderschap en gezag; de donerende vader heeft het juridische ouderschap

Variant (2)
De moeder en de donerende vader hebben beiden juridisch ouderschap en gezag

De geboortemoeder

Is automatisch **juridisch ouder** en krijgt automatisch **gezag**

De donerende vader

(*variant 1*) Erkent de ongeboren vrucht of na de geboorte het kind met toestemming van de moeder en wordt **juridisch ouder**

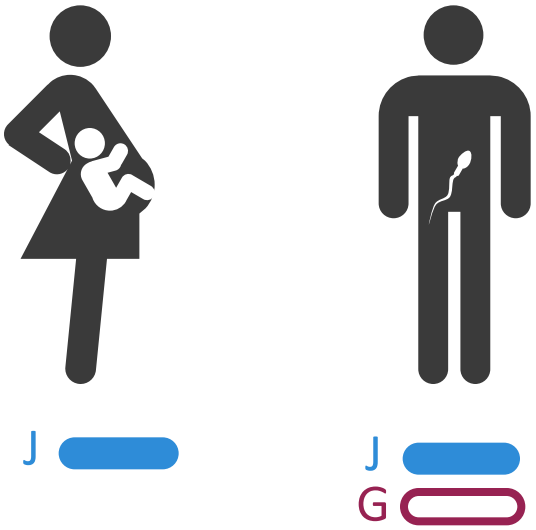
(*variant 2*) Vraagt na erkenning en na de geboorte met toestemming van en samen met de biologische moeder **gezamenlijk gezag** aan bij de griffie van de rechtbank. Er wordt dan een aantekening gemaakt in het centraal gezagsregister.

Nota bene

* Bedenk heel goed dat de moeder vóór de erkenning kan besluiten om de donor toch niet te laten erkennen of om zelfs iemand anders te laten erkennen. De donor wordt dan geen ouder.

** Realiseer je dat je zonder gezag géén zeggenschap hebt.

Draagmoeder met bevalling in NL: 1 man

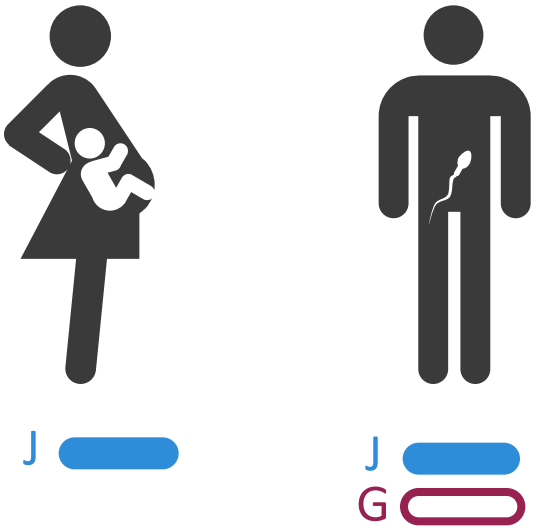
Eerste stappen

- Als de draagmoeder gehuwd is of een geregistreerd partenerschap heeft, zal haar echtgenoot c.q. geregistreerd partner automatisch juridisch ouder worden. Het juridisch ouderschap van de echtgenoot c.q. geregistreerd partner dient ontkend te worden ~~en bevestigd te worden~~ door de rechtbank.
- Het vaderschap van de biologische vader kan door de rechtbank worden vastgesteld (werkt terug tot de geboorte van het kind) of de biologische vader kan met toestemming van de geboortemoeder het kind erkennen. Hij is dan pas vanaf het moment van erkenning de juridische vader van het kind.

Nota bene

De draagmoeder, die in Nederland bevalt zal altijd op de geboorteakte terecht komen. Als de draagmoeder gehuwd is met een man, komt automatisch haar echtgenoot op de geboorteakte. De beschikking van de rechtbank met de ontkenning vaderschap echtgenoot en eventueel de vaststelling vaderschap wensvader zal op een extra akte bij de geboorteakte worden aangehecht.

Draagmoeder met bevalling in NL: 1 man

De geboortemoeder (draagmoeder)

Is automatisch **juridisch ouder** en krijgt automatisch **gezag**

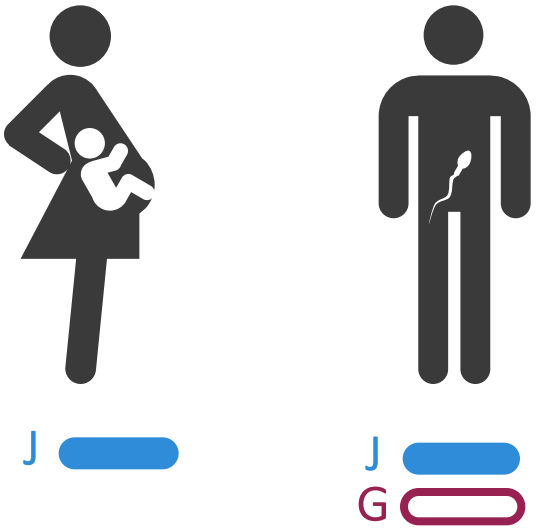
Via de rechtbank dient geregeld te worden dat de draagmoeder **geen juridisch ouderschap** heeft. De draagmoeder kan alleen haar juridisch ouderschap verliezen door adoptie door de tweede wensvader of door een wensmoeder van het kind nadat zijn/haar partner al juridisch vader van het kind is geworden. En die adoptie kan alleen als de geboortemoeder **geen gezag** meer heeft.

Dit werkt dus niet als er maar één wensouder is. Als de wensouder alleen is, kan hij of zij alleen juridisch ouder worden via adoptie. Dat is een moeilijke weg, want dit ligt dan in de sfeer van een maatregel van de kinderbescherming.

In de hier beschreven situatie zal de draagmoeder *altijd* de juridische moeder van het kind blijven als de alleenstaande wensouder erkent. Alleen als de alleenstaande wensouder adopteert is dit niet het geval.

Overigens geldt dit ook voor draagmoeders die in het buitenland bevallen. Ook zij blijven voor het Nederlandse recht *altijd* de juridische moeder van het kind, wat hun eigen nationale recht ook zegt.

Draagmoeder met bevalling in NL: 1 man

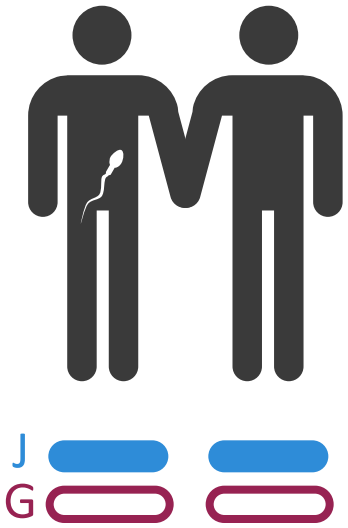

De biologische vader

- Erkent de ongeboren vrucht of het kind met toestemming van de moeder en wordt **juridisch ouder**, mits geboortemoeder niet gehuwd of geregistreerd partner is met een man.
- Via de rechtbank dient geregeld te worden dat het **gezag** bij de biologische vader komt te liggen, zodra de wensvader juridisch vader is (de gezagswissel); dit kan niet via rechtspraak.nl.

Draagmoeder met bevalling in NL: 2 mannen

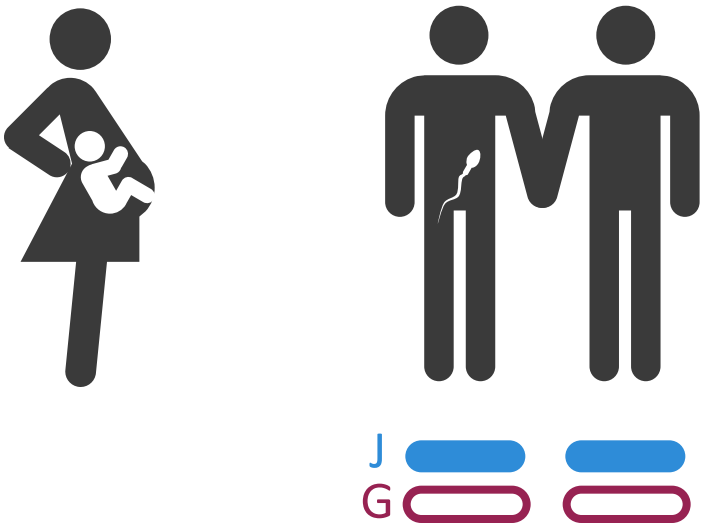
Eerste stappen naar het juridisch ouderschap van de wensouders

- Als de draagmoeder gehuwd is of een geregistreerd partenerschap heeft, zal haar echtgenoot c.q. geregistreerd partner automatisch **juridisch ouder** worden. Het juridisch ouderschap van de echtgenoot c.q. geregistreerd partner dient ontkend te worden door de rechtbank.
- Het vaderschap van de biologische vader kan door de rechtbank worden vastgesteld (werkt terug tot de geboorte van het kind) of de biologische vader kan met toestemming van de geboortemoeder het kind erkennen. Hij is dan pas vanaf het moment van erkenning de **juridische vader** van het kind.

Nota bene

De draagmoeder, die in Nederland bevalt zal altijd op de geboorteakte terecht komen. Als de draagmoeder gehuwd is met een man, komt automatisch haar echtgenoot op de geboorteakte. De beschikking van de rechtbank met de ontkenning vaderschap echtgenoot en eventueel de vaststelling vaderschap wensvader en de adoptie door de tweede wensouder zal op een extra akte bij de geboorteakte worden aangehecht.

Draagmoeder met bevalling in NL: 2 mannen

De geboortemoeder (draagmoeder)

Is automatisch **juridisch ouder** en krijgt automatisch **gezag**

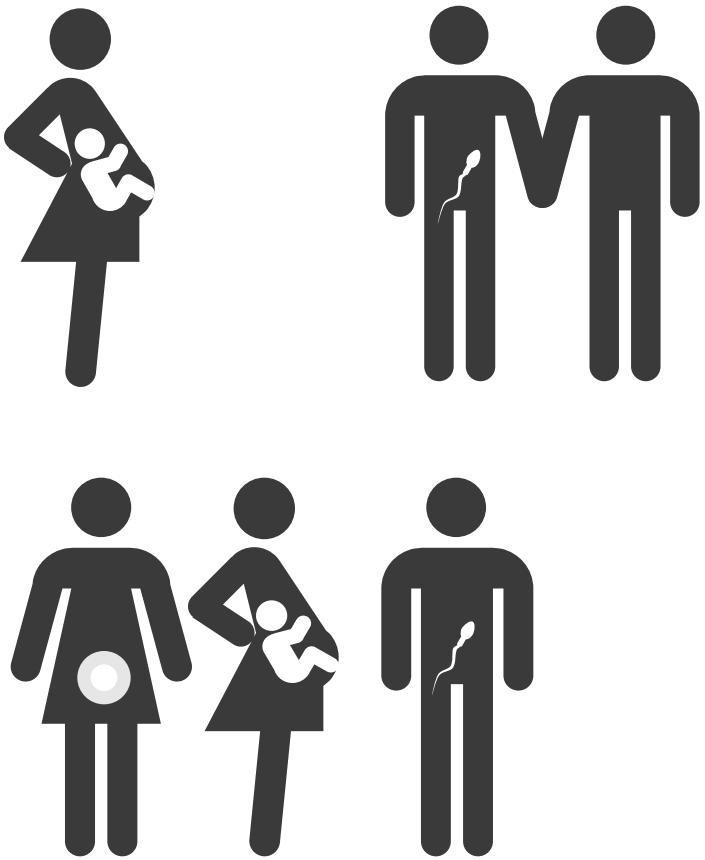
Via de rechtbank dient geregeld te worden dat de draagmoeder **geen juridisch ouderschap** heeft. De draagmoeder kan alleen haar juridisch ouderschap verliezen door adoptie door de tweede wensvader of door een wensmoeder van het kind nadat zijn/haar partner al juridisch vader van het kind is geworden. En die adoptie kan alleen als de geboortemoeder **geen gezag** meer heeft.

De biologische vader

Erkent de ongeboren vrucht of het kind met toestemming van de moeder en wordt **juridisch ouder**, mits geboortemoeder niet gehuwd is met een man.

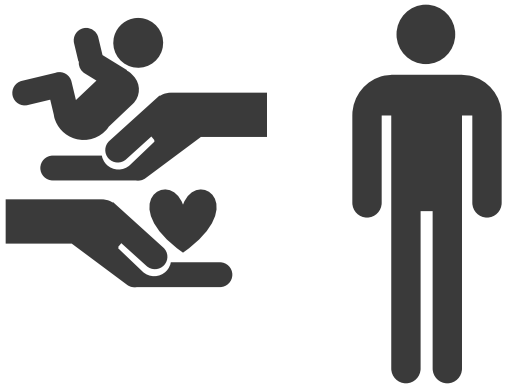
Via de rechtbank dient geregeld te worden dat het **gezag** bij de biologische vader komt te liggen, zodra de wensvader juridisch vader is.

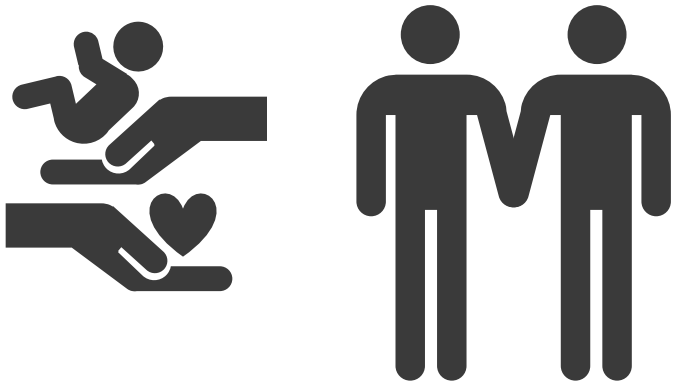
Draagmoeder met bevalling buiten Nederland

De regelgeving voor draagmoederschap met bevalling buiten Nederland is complex en verschillend per land of staat. Vraag in alle gevallen advies aan een deskundig advocaat of notaris.

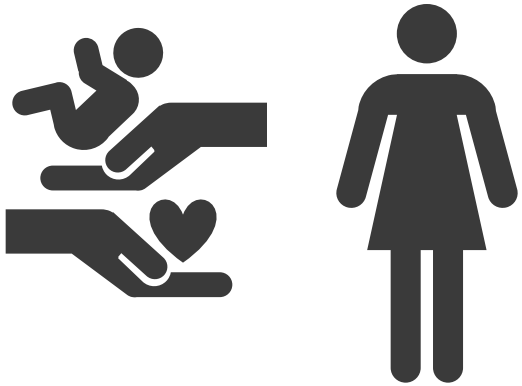
Adoptie: 1 of 2 mannen

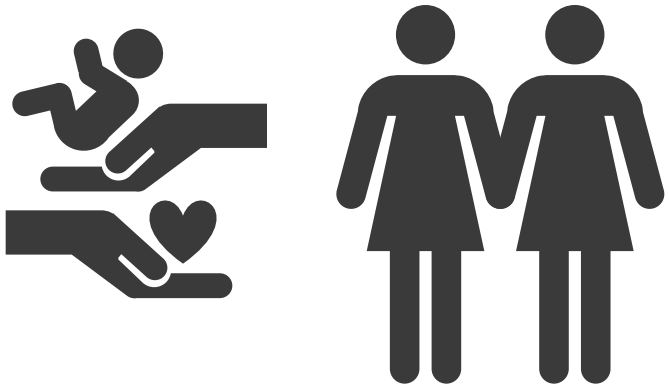

De regelgeving voor adoptie is complex. Voor informatie over dit onderwerp verwijzen we je naar www.adoptie.nl.

Adoptie: 1 of 2 vrouwen

De regelgeving voor adoptie is complex. Voor informatie over dit onderwerp verwijzen we je naar www.adoptie.nl.

Colofon

Dit document is mede tot stand gekomen dankzij

- Hélène Faasen, notaris bij FG Faasen Grijmans, www.fgrecht.nl
- Wilma Eusman, advocaat bij Advocatenkantoor De Binnenstad, www.binnenstadadvocaten.nl.
- Idee en samenstelling iconen: Sjors Wurpel; uitvoering: Theo Bakker

Credits

- Adoption ontworpen door Luis Prado van het Noun Project
- Pregnant ontworpen door Andrew McKinley van het Noun Project